

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Historica XIII (2013)

Anna Grabowska

Uniwersytet Opolski

Bunt wójta Alberta w historiografii polskiej

The rebellion of Mayor Albert in the Polish historiography

Abstract

The aim of the article is to show how the rebellion of Mayor Albert from the years 1311–1312 has been presented in the Polish historiography over a few centuries. The opposing views regarding the course of the rebellion and the role that its particular participants played have not been sufficiently explained. New hypotheses and reinterpretation of some facts, for example, participation of Bolko I of Opole in the events of 1312 in Lesser Poland, brought research problems that have not yet been discussed in the literature. The article presents the abovementioned questions as well as identifies issues that require further analysis.

Key words: Krakow, Opole, burghers, rebellion, Bolko I of Opole, Władysław I the Elbow-high

Przypadająca w ubiegłym roku siedemsetna rocznica zakończenia buntu wójta Alberta z lat 1311–1312 jest doskonałą okazją do refleksji nad tym ostatnim wystąpieniem przeciwko Władysławowi Łokietkowi w małopolskiej dzielnicy. Ze względu na sporne poglądy na temat przebiegu tego buntu i roli, jaką odegrały w nim różne postacie, warto przyjrzeć się poglądom historyków na tę kwestię na przestrzeni kilku stuleci, zwłaszcza że nie wszystkie aspekty z nim związane doczekały się jak dotychczas wyczerpującego omówienia. Już Jan Długosz starał się szczegółowo opisać przebieg buntu¹. Wśród przyczyn wymieniał obciążenia fiskalne ludności, wynikające z prowadzonych przez Władysława Łokietka wojen oraz niedbanie przez niego o bezpieczeństwo poddanych. Piętnastowieczny dziejopis datował bunt wójta Alberta na 1312 r. i łączył go z przywołaniem księcia Bolesława I opolskiego do Krakowa przez tamtejszych mieszczan. Jak wiadomo, władcy opolskiemu otwarto bramy miasta, ale nie udało mu się zdobyć zamku, który „zachował wierność Łokietkowi”. Z tego powodu – według Jana Długosza – Bolesław zamieszkał w Krakowie w domu wójta Alberta. Długosz pisał też o wysłaniu posłów przez Łokietka

¹ Jan Długosz, *Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. IX, przeł. J. Mrukwówna, Warszawa 1975, s. 101–104.

do Bolka I z żądaniem wycofania się, co też książę opolski uczynił². Dziejopis potwierdził znaną z średniowiecznej *Pieśni o wójcie krakowskim Albercie* informację o uwięzieniu wójta przez władcę Opola, a następnie udaniu się Alberta do Królestwa Czeskiego³. Z kolei z roczników zaczerpnął informację o konfiskatach majątków uczestników buntu oraz karach śmierci⁴. W *Rocznikach czyli Kronikach sławnego Królestwa Polskiego* czytamy też, że biskup krakowski Jan Muskata był posądzony o współudział w buncie⁵.

W szesnastowiecznej *Kronice polskiej* Maciej z Miechowa (Miechowita) przytoczył skróconą wersję wydarzeń krakowskich zaczerpniętą od Jana Długosza, w tym także sprawę poselstwa wysłanego do Bolesława przez Łokietka, ich porozumienie, a następnie powrót Bolka I do Opola. Podobny opis w swej *Kronice Polskiej* zamieścił też Marcin Kromer⁶. Pomimo dokładności opisu nie podaje on przyczyn buntu. Z kolei Marcin i Joachim Bielscy w *Kronice polskiej* pod 1312 r. zawarli zblizoną do Kromera relację wydarzeń w Małopolsce. W odróżnieniu od niego uwzględnili jednak przyczyny buntu powtórzone za Janem Długoszem⁷. Samuel Nakielski w swej pracy o Miechowie także przywołał szczegóły zaczerpnięte z *Roczników czyli Kronik...* z tą różnicą, że odnosił omawiane tu wydarzenia do roku 1311⁸. Ponadto Nakielski zawarł wzmiankę o śmierci Kazimierza II bytomskiego oraz jego brata, Bolesława I opolskiego, pochodzącą najpewniej z *Rocznika miechowskiego*⁹. Joachim Lelewel w *Historii Polskiej do końca panowania Stefana Batorego* przyjmował udział biskupa krakowskiego w buncie, dystansował się za to od omawiania roli Bolka I opolskiego w tych wydarzeniach¹⁰.

² O wydaniu Krakowa Władysławowi Łokietkowi przez Bolesława I opolskiego informuje zapiska zawarta w: *Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400*, wyd. F. Piekosiński i J. Szujski, Kraków 1878, s. 25. Zob. także: *Rocznik kapitulny krakowski*, wyd. A. Bielowski, [w:] *Monumenta Poloniae Historica* (dalej cytujemy: MPH), t. 2, Lwów 1872, s. 815; *Rocznik kujawski*, wyd. Z. Węclewski, [w:] MPH, t. 3, Lwów 1878, s. 208; *Rocznik małopolski*, wyd. A. Bielowski, [w:] MPH, t. 3, Lwów 1878, s. 188.

³ Jan Długosz, *Roczniki czyli Kroniki...*, ks. IX, s. 104.

⁴ Szerzej na ten temat: E. Długopolski, *Bunt wójta Alberta*, „Rocznik Krakowski” 1905, t. 7, s. 164–167.

⁵ Jan Długosz napisał: „Posądzano też, choć niesłusznie, biskupa krakowskiego Jana Muskate, dlatego że był z pochodzenia wrocławianinem, Ślązakiem, iż wiedział o wspomnianej zdradzie i że oficjalnie i jawnie pomagał wójtowi Albertowi i mieszczanom krakowskim w usunięciu Władysława oraz dopuszczeniu Bolesława opolskiego”, Jan Długosz, *Roczniki czyli Kroniki...*, ks. IX, s. 103. Zob. T. Pietras, „Krwawy wilk z pastorałem”. *Biskup krakowski Jan zwany Muskata*, Warszawa 2001, s. 107–109.

⁶ Marcin Kromer, *Kronika Polska*, przeł. Marcin z Błażowa Błażowski, wyd. K.J. Turowski, t. I, Sanok 1868, s. 560.

⁷ Marcin i Joachim Bielscy, *Kronika polska Marcina Bielskiego nowo przez Joachima Bielskiego syna jego wydana*, wyd. Jakub Sibeneycher, Kraków 1597, s. 214.

⁸ S. Nakielski, *Miechovia promptuarium antiquitatum Monasterii Miechoviensis [...]*, Kraków 1634/6, s. 236.

⁹ Tamże, s. 239. Zob. *Rocznik miechowski*, wyd. A. Bielowski, [w:] MPH, t. 2, Lwów 1872, s. 883.

¹⁰ J. Lelewel, *Historia Polska do końca panowania Stefana Batorego*, [w:] J. Lelewel, *Dzieła*, t. VI, oprac. Z. Kolankowski, Warszawa 1962, s. 182.

Buntem wójta Alberta interesował się też Adam Naruszewicz. W *Historii narodu polskiego* oprócz powtórzenia znanych z dzieła Długosza faktów powiązał udział Bolesława w buncie (który odnosił do 1311 r.) z jego klęską pod Siewierzem (w dniu 26 II 1289 r.) i niewolą u Władysława Łokietka po tej bitwie¹¹. Tym też uzasadniał wrogość księcia opolskiego i jego decyzję o uczestnictwie w buncie¹².

Specjalną rozprawę poświęcił buntowi Michał Bobrzyński, nazywając go „wielkim naszym dziejów dramatem”¹³. W pracy zatytułowanej: *Bunt wójta krakowskiego Alberta z roku 1311*, dokonał on analizy omawianych tu wydarzeń, kładąc duży nacisk na ich przyczyny. Wskazywał przy tym na ekonomiczno-polityczne podłoże buntu. Jego początki datował na jesień 1311 r.¹⁴; przyjmował, że w tym właśnie czasie książę opolski został przywołany do Krakowa przez buntowników¹⁵. Do ich grona włączał biskupa krakowskiego Jana Muskatę¹⁶, zaś wójta Alberta uważał za inicjatora całego buntu, jego pomysłodawcę. M. Bobrzyński podawał w wątpliwość przekaz *Rocznika małopolskiego* o dwumiesięcznym pobycie Bolka w Krakowie, bo – jak już zostało wspomniane – uważał on, że władca Opola znajdował się tam już od jesieni 1311 r.¹⁷ Badacz zwrócił też uwagę na fakt, iż Kraków został wydany Władysławowi Łokietkowi „bez walki”¹⁸. Aleksander Semkowicz w swym *Krytycznym rozbiórze Dziejów polskich Jana Długosza* podjął zagadnienie przyczyn buntu. Za najbardziej prawdopodobną uznał „objaw germańskiej buty”, a w następnej kolejności – wysokie podatki i brak bezpieczeństwa w Małopolsce¹⁹. Zdaniem badacza, w źródłach brak potwierdzenia dla założenia o zawarciu układów przez Władysława Łokietka i Bolesława w sprawie wydania miasta, a także o udziale biskupa krakowskiego w buncie²⁰. Innego zdania był Władysław Abraham, który w swej rozprawie pt.

¹¹ *Historia narodu polskiego* przez Adama Naruszewicza, t. 8, Lipsk 1836, s. 127. Zob. S. Musiał, *Bitwa pod Siewierzem i udział w niej Wielkopolan*, [w:] *Przemysł II. Odnowienie Królestwa Polskiego*, red. J. Krzyżaniakowa, Poznań 1997, s. 165.

¹² *Historia narodu polskiego* przez Adama Naruszewicza..., s. 127. Przymuszczalnie za Naruszewiczem spostrzeżenie to ujął później w swej pracy także Karol Szajnocha. Starał się on przy tym wyjaśnić wywiezienie wójta Alberta do Opola, „gniewem lub chęcią przejednania Łokietka”. K. Szajnocha, *Bolesław Chrobry i odrodzenie się Polski*, [w:] *Pisma Karola Szajnochy*, t. 1, Kraków 1887, s. 443–444.

¹³ M. Bobrzyński, *Bunt wójta krakowskiego Alberta z roku 1311*, „Biblioteka Warszawska” 1877, t. 3, przedruk – M. Bobrzyński, *Bunt wójta krakowskiego Alberta z roku 1311*, [w:] tegoż, *Szkice i studia historyczne*, t. 1, Kraków 1922, s. 167. (M. Bobrzyński przytoczył w swej rozprawie przetłumaczony tekst średniowiecznej *Pieśni o wójcie krakowskim Albercie*, tamże, s. 181–183).

¹⁴ Tamże, s. 171.

¹⁵ Tamże, Badacz wskazywał też na skład osobowy majowych wyborów z tego samego roku jako swoistą zapowiedź buntu. Tamże, s. 170–171.

¹⁶ Tamże, s. 171–172.

¹⁷ E. Długopolski, *Bunt wójta Alberta*, „Rocznik Krakowski” 1905, t. 7.

¹⁸ M. Bobrzyński, *Bunt wójta krakowskiego...*, s. 177; tenże, *Dzieje Polski w zarysie*, reedycję oprac. M.H. Serejski, A.F. Grabski, Warszawa 1986, s. 178 podał, że Bolesław I opolski wraz z wójtem Albertem „uciekł” z Krakowa.

¹⁹ A. Semkowicz, *Krytyczny rozbiór Dziejów polskich Jana Długosza (do roku 1384)*, Kraków 1887, s. 336.

²⁰ Tamże.

Sprawa Muskaty, wskazywał na Jana Muskatę jako „moralnego sprawcę buntu wójta Alberta”²¹. Pogląd o przyczynieniu się biskupa do omawianego buntu został dość powszechnie przyjęty w literaturze²². Z powstałych w XIX w. ustaleń w sprawie buntu wójta Alberta, na uwagę zasługuje też dostrzeżony przez Karola Potkańskiego związek pomiędzy sytuacją w Wielkopolsce w latach 1311–1312 a małopolskimi wydarzeniami tego okresu²³. W XIX w. chętnie podejmowano omawianą tu problematykę, choć niejako na marginesie rozważań na temat procesu zjednoczeniowego z przełomu XIII i XIV wieku. Należy przy tym zaznaczyć, że głównym źródłem informacji o wydarzeniach małopolskich było dla ówczesnych badaczy dzieło Jana Długosza. Tylko nieliczni sięgali do czternastowiecznych roczników.

W 1905 r. ukazał się obszerny artykuł Edmunda Długopolskiego, poświęcony buntowi wójta Alberta²⁴. Szczegółowo przeanalizowane w nim zostały przekazy źródłowe traktujące o tych wydarzeniach, co umożliwiło dość wszechstronne odtworzenie jego przebiegu. Badacz łączył początki buntu z majowymi wyborami władz miejskich Krakowa w 1311 r.²⁵ Omówił też kwestię stronników i przeciwników Władysława Łokietka w czasie buntu²⁶. Zasługą E. Długopolskiego było skorygowanie ustaleń M. Bobrzyńskiego w sprawie czasu przybycia władcy opolskiego do Krakowa, dowiódł on bowiem, że Bolko pojawił się w tym mieście dopiero wiosną 1312 r., prawdopodobnie w kwietniu²⁷. Wywody E. Długopolskiego skończyły się konstatacją, że wprawdzie książę Bolesław został przez buntowników przywołany, ale przybył do Krakowa „z ramienia Jana Luxemburczyka, nie zaś jako samoistny

²¹ W. Abraham, *Sprawa Muskaty*, „Rozprawy Akademii Umiejętności” 1894, t. 30, s. 166.

²² Zob. np.: J. Wyrozumski, *Muskata Jan*, [w:] PSB, t. 22, 1977, s. 294.

²³ K. Potkański, *Walka o Poznań 1306–1312*, [w:] tegoż, *Lehici, Polanie, Polska. Wybór pism*, oprac. G. Labuda, Warszawa 1965, s. 489 (przedruk z: *Rozprawy AU. Wydz. Hist.-Filozof.*, t. 38, 1898). K. Potkański uważał, że zwycięstwo Władysława Łokietka w Małopolsce w 1312 r. przyczyniło się do decyzji jego zwolenników z Wielkopolski o wystąpieniu przeciwko Głogowczykom w tej dzielnicy. Badacz przyjmował za M. Bobrzyńskim, że Bolko wrócił z Krakowa przed 25 III 1312 r. Tamże, s. 489, p. 29.

²⁴ E. Długopolski, *Bunt wójta...*, s. 135–186.

²⁵ A. Marzec, „*Domina terre Sandecensis*”. Rola polityczna królowej Jadwigi Łokietkowej w kontekście jej związków z dostojnikami małopolskimi, „Kwartalnik Historyczny” 2000, t. 107, z. 1, s. 6. Nie zgadzał się z taką datacją początków buntu Marcin Starzyński, *Krakowska rada miejska w średniowieczu*, Kraków 2010, s. 50.

²⁶ Wśród przeciwników lokalnego władcy E. Długopolski, *Bunt wójta...*, s. 164–167 wymieniał: mieszczan Krakowa, Sandomierza, Wieliczki (głównie niemieckie mieszczaństwo), wyższe duchowieństwo, niektóre klasztory, np. bożogrobców z Miechowa, których podczas buntu, ale i zaraz po jego zakończeniu, dotknęły represje ze strony Władysława Łokietka. Zob. np.: W. Abraham, *Sprawa Muskaty...*, s. 166, p. 2; M. Tobiasz, *Bożogrobcy w Miechowie (w 800-lecie sprowadzenia zakonu do Polski)*, „Nasza Przeszłość” 1963, t. 17, s. 45; J. Luciński, *Majątki ziemskie panującego w Małopolsce do 1385 roku*, Poznań 1967, s. 45; Z. Piłat, *Fundator i fundacja klasztoru Bożogrobców w Miechowie*, [w:] *Bożogrobcy w Polsce. Praca zbiorowa*, red. C. Wilanowski, Miechów–Warszawa 1999, s. 39. W gronie zwolenników Łokietka znajdowało się m.in. rycerstwo, niższe duchowieństwo świeckie, mieszczaństwo z Nowego Sącza, klaszorski nowosądeckie, opactwo benedyktynów z Tyńca (choć przypuszczalnie nie od początku buntu), a ponadto Węgrzy. E. Długopolski, *Bunt wójta...*, s. 159, 169, 170.

²⁷ Tamże, s. 151.

pretendent do tronu, działający wbrew woli króla czeskiego²⁸. Taka interpretacja udziału Bolka I opolskiego w buncie wynikała z przyjętej przez badacza datacji dokumentu kasztelana krakowskiego Żegoty, fundującego nim szpital duchaków w Sandomierzu, na rok 1312. W dokumencie tym bowiem wśród współpieczętarzy występuje książę Bolesław I opolski jako starosta krakowski. Faktem jest, że dyplom ten znamy jedynie z odpisu zawartego w *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis* Jana Długosza, opatrzonego błędną datą roczną – 1222 r., którą badacze emendują na: 1292, 1302 lub 1312 r.²⁹ Zaznaczmy, że E. Długopolski to również autor biografii Władysława Łokietka, w której w kilku rozdziałach opisał wydarzenia małopolskie z lat 1311–1312, rozwijając przy tym swoje tezy z wyżej wspomnianego artykułu³⁰. Pogląd, iż Bolko przebywał wówczas w Krakowie jako starosta z ramienia czeskiego został powszechnie przyjęty w polskiej literaturze³¹. Najważniejsze założenia w tej sprawie podważył jednak już dwa lata po ukazaniu się rozprawy wspomnianego badacza, recenzujący ją Aleksander Semkowicz, ale ostatecznie przyjął skrytykowane założenia³². Zwrócił jednak uwagę na kilka istotnych aspektów związanych z buntem, przede wszystkim na fakt, iż nie ma żadnych podstaw do twierdzenia, że w 1312 r. Jan Luksemburski mógł mianować na ziemiach polskich jakiegokolwiek starostę, skoro nie był w posiadaniu tych ziem³³.

Od początku XX wieku zaczęło się pojawiać coraz więcej publikacji poświęconych problematyce Polski okresu dzielnicowego, a także zjednoczenia ziem polskich na przełomie XIII i XIV w. Przez Oswalda Balzera wydarzenia małopolskie z lat 1311–1312 postrzegane były jako bunt odbywający się „przy poparciu oddanego Niemcom biskupa Muskaty” i związany był on z „powołaniem zniemczonego Bolka Opolskiego”, zaś „walka o tron krakowski w tym czasie” była „walką o polskość Polski”³⁴. W latach 20. XX w. ukazały się *Dzieje Polski średniowiecznej*, autorstwa Romana Grodeckiego, Jana Dąbrowskiego i Stanisława Zachorowskiego³⁵. Zawarty w tej pracy obszerny roz-

²⁸ Tamże, s. 177.

²⁹ Jan Długosz, *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, t. 3, wyd. A. Przeździecki, Cracoviae 1864 (dalej cytujemy: DLb), s. 51. Zob. także: *Kodeks Dyplomatyczny Małopolski*, wyd. F. Piekosiński, t. 2 (1153–1333), Kraków 1886 (dalej cytujemy: KMp.), nr 520, s. 185–186. Por.: E. Długopolski, *Bunt wójta...*, s. 177. Por.: T. Nowakowski, *Małopolska elita władzy...*, s. 68.

³⁰ E. Długopolski *Władysław Łokietek na tle swoich czasów*, Wrocław 1951 i reedycja Kraków 2009.

³¹ Pogląd ten przyjęli m.in.: J. Baszkiewicz, *Polska czasów Łokietka*, Warszawa 1968, s. 111; H. Samsonowicz, *Łokietkowe czasy*, Kraków 1989 s. 29; S.A. Sroka, *Bolesław I*, [w:] *Piastowie. Leksykon biograficzny*, red. S. Szczur i K. Ożóg, Kraków 1999, s. 728; W. Iwańczak, *Jan Luksemburski a Polska*, [w:] *Polacy w Czechach. Czesi w Polsce X–XVIII wiek*, red. H. Gmiterek, W. Iwańczak, Lublin 2004, s. 15; K. Orzechowski, *Historia ustroju Śląska 1202–1740*, (Acta Universitatis Wratislaviensis, 2806), Wrocław 2005, s. 34.

³² Zob.: A. Semkowicz, rec.: E. Długopolski, *Bunt wójta Alberta*, „Rocznik Krakowski” 1905, t. VII, „Kwartalnik Historyczny” 1907, t. 21, s. 142–147 oraz tamże, s. 143.

³³ Tamże, s. 144.

³⁴ O. Balzer, *O Niemcach w Polsce*, „Kwartalnik Historyczny” 1911, 25, s. 449. Według tego badacza, patrycjat Krakowa „ciążył ku rządowi czeskim, a po ich przerwaniu, jak okazały najbliższe potem wypadki (1311), ku książętom zniemczonym”. Tenże, *Królestwo Polskie 1295–1370*, Kraków 2005 (reedycja prac z lat 1919–1920), s. 353.

³⁵ R. Grodecki, S. Zachorowski, J. Dąbrowski, *Dzieje Polski średniowiecznej*, t. 1, Kraków 1926.

dział pt.: *Wiek XIII i panowanie Władysława Łokietka* został opracowany przez ostatniego z wyżej wymienionych badaczy, który zamieścił w nim dwustronicowy opis buntu³⁶. S. Zachorowski wypowiedział się dość ostrożnie na temat celu pobytu Bolesława w Krakowie w 1312 r.³⁷ Badacz uważał też, że „do obozu buntowników wdarło się rozdwojenie”, co uznał za przyczynę ich klęski³⁸. Według niego, część zbuntowanych mieszczan z wójtem Albertem na czele „parła do układów z Łokietkiem i poddania mu miasta”, zaś władca opolski usiłował „stłumić tę partię i nawet pojmałszy Alberta, ujrzał wreszcie, że sytuacja stała się beznadziejna i wrócił do Opola”³⁹.

W wydanej w 1933 r. pracy zatytułowanej *Polityka Jana Luksemburczyka wobec Polski za czasów Łokietka* Bronisław Włodarski, opisując zagadnienie „stosunku władcy czeskiego do buntu wójta Alberta”, dowiódł zainteresowania króla czeskiego Krakowem w latach 1311–1312. Zwrócił przy tym uwagę na brak możliwości udzielenia pomocy buntownikom przez tego władcę, praktycznie od samego początku, aż do momentu upadku buntu⁴⁰. Historyk ten jako jeden z pierwszych podał w wątpliwość przyjmowany w literaturze powód przybycia Bolesława I opolskiego do Krakowa – jak bowiem zaznaczył – „czy w charakterze namiestnika Jana, jak się powszechnie przyjmuje, nie wiem!”⁴¹. Inaczej potraktował to zagadnienie Jan Dąbrowski, który uważał, że „jedynym sukcesem Jana było pozyskanie sobie dawnego sprzymierzeńca Wacława II, a wroga Łokietka, Bolka opolskiego”. Zdaniem badacza, Bolesław przybył do Krakowa „jako starosta czeski”. Nie mogąc wyjść zwycięsko z tych wydarzeń, zawarł „korzystny dla siebie układ z Łokietkiem”, po czym wycofał się do swojego księstwa⁴². Badania historyków z lat 30. XX w. zaowocowały też powstaniem biogramu wójta Alberta, pióra Romana Grodeckiego. Badacz odwołał się w nim do ustaleń E. Długopolskiego na temat przebiegu buntu⁴³. Charakterystyki wójta krakowskiego dokonał niewiele później też Mieczysław Niwiński w pracy pt. *Wójtostwo krakowskie w wiekach średnich*⁴⁴. Również ten badacz przyjął założenie, iż król czeski, „nie mogąc sam przybyć, wysłał w r. 1312 do Krakowa w charakterze swego starosty ks. opolskiego”⁴⁵. W osobnym rozdziale M. Niwiński omówił sytuację w Krakowie już „po buncie wójta Alberta”⁴⁶. Z lat 30. i 40. ubiegłego stulecia pochodzą rozprawy

³⁶ S. Zachorowski, *Wiek XIII i panowanie Władysława Łokietka*, [w:] tamże, s. 375–376.

³⁷ „Dopiero wiosną r. 1312 zjawił się w Krakowie wierny sojusznik i zarazem lennik czeski, Bolko ks. opolski, może w charakterze zastępcy i starosty króla Jana”, tamże, s. 376.

³⁸ Tamże.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ B. Włodarski, *Polityka Jana Luksemburczyka wobec Polski za czasów Łokietka*, Lwów 1933, s. 14–15.

⁴¹ Tamże, s. 15.

⁴² J. Dąbrowski, *Dzieje polityczne Śląska w latach 1290–1402*, [w:] *Historia Śląska od najdawniejszych czasów do roku 1400*, t. 1, red. S. Kutrzeba, Kraków 1933, s. 351–352.

⁴³ Przyjął m.in. założenie o działaniu Bolka „z ramienia Jana Luksemburczyka”. R. Grodecki, *Albert (Albrecht)*, [w:] PSB, t. 1, 1935, s. 43.

⁴⁴ M. Niwiński, *Wójtostwo krakowskie w wiekach średnich*, Kraków 1938, s. 41–43.

⁴⁵ Tamże, s. 45.

⁴⁶ Tamże, s. 46 i n. W tym miejscu należy zaznaczyć, że skutki omawianego buntu były niejednokrotnie wzmiankowane w publikacjach poświęconych miastom i mieszczaństwu,

Adama Kłodzińskiego, traktujące o wydarzeniach w Małopolsce na początku XIV w., mianowicie *Z dziejów pierwszego krakowskiego buntu wójta Alberta* oraz *Jeden czy dwa bunty wójta Alberta*⁴⁷. A. Kłodziński jedynie marginalnie odniósł się w nich do interesujących nas tu zagadnień z lat 1311–1312⁴⁸. Opowiedział się przy tym za tezę E. Długopolskiego o pełnieniu przez Bolesława funkcji starosty krakowskiego w czasie buntu⁴⁹. Nie wyjaśnił jednak, dlaczego mieszczanie podnieśli bunt już w 1311 r., ponieważ sam datował go dopiero na rok następny. A. Kłodziński w swoich pracach wskazywał też na fakt zawarcia małżeństwa przez Kunegundę Łokietkównę z księciem świdnickim Bernardem i jego wpływ na Bolesława III wrocławskiego, który był „panem Bramy Morawskiej”. Badacz sugerował, że ten ostatni władca mógł zablokować Janowi Luksemburskiemu drogę z Czech do Krakowa, a tym samym przyczynić się do niepowodzenia buntu⁵⁰.

Od około połowy XX w. zaznacza się wzrost zainteresowania historyków poszczególnymi bohaterami omawianych tu wydarzeń. Oprócz opracowywanych już od lat 30. XX w. biogramów do *Polskiego słownika biograficznego*, zaczęły też powstawać biografie różnych postaci, zawierające odniesienia do wydarzeń małopolskich z 1311/1312 r., jak. napisana przez Władysława Karasiewicza (w 1948 r.) biografia arcybiskupa gnieźnieńskiego Jakuba Świnki. Autor uznał w niej udział biskupa Jana Muskaty w buncie za co najmniej prawdopodobny⁵¹. W 1964 r. została obroniona praca magisterska, będąca „próbą rysu biograficznego Bolka I opolskiego”, autorstwa Stanisława Zajchowskiego⁵². W następnych latach ukazały się też biogramy i przyczynki do życiorysów tych postaci⁵³.

jak również klasztorom, które dotknęły represje. Zob. np.: J. Ptaśnik, *Miasta i mieszczaństwo w dawnej Polsce*, Warszawa 1949; J. Dąbrowski, *Kraków lokacyjny*, [w:] *Kraków. Jego dzieje i sztuka*, red. J. Dąbrowski, Warszawa 1965, s. 65 i n.; H. Samsonowicz, *Miasta wobec zjednoczenia Polski w XIII i XIV w.*, [w:] *Ars historia. Prace z dziejów powszechnych i Polski*, Poznań 1976, s. 425–436; M. Bogucka, H. Samsonowicz, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Wrocław 1986; J. Wyrozumski, *Dzieje Krakowa. Kraków do schyłku wieków średnich*, Kraków 1992, s. 212 i n. oraz literatura z przypisu 25.

⁴⁷ A. Kłodziński, *Jeden czy dwa bunty wójta Alberta?*, [w:] *Studia historyczne ku czci Stanisława Kutrzeby*, t. 2, Kraków 1938, s. 339–356; tenże, *Z dziejów pierwszego krakowskiego buntu wójta Alberta*, „Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu” 1948, t. 1, s. 45–56. Autor rozwinął w swych publikacjach problem dwóch buntów w Małopolsce przeciwko panowaniu Władysława Łokietka: pierwszego z 1306 r. i drugiego z lat 1311–1312.

⁴⁸ A. Kłodziński, *Z dziejów pierwszego krakowskiego buntu...*, s. 54, p. 16.

⁴⁹ Zob. A. Kłodziński, *Jeden czy dwa bunty...*, s. 354, p. 1.

⁵⁰ A. Kłodziński, *Kunegunda Łokietkówna*, „Sprawozdania PAU” 1918, nr 4, s. 11, 14; A. Kłodziński, *Ślady zwierzchnictwa nad Śląskiem, r. 1322/3*, „Sprawozdania PAU” 1919, nr 5, s. 15. Por.: B. Włodarski, *Polityka Jana Luksemburczyka...*, s. 13, przypis 3 oraz tamże, s. 15, przypis 1.

⁵¹ W. Karasiewicz, *Jakub II Świnka arcybiskup gnieźnieński 1283–1314*, Poznań 1948, s. 351.

⁵² S. Zajchowski, „Bolko I, książę opolski – próba rysu biograficznego”, praca magisterska napisana pod kierunkiem W. Dziewulskiego, Opole 1964 (Archiwum Instytutu Historii Uniwersytetu Opolskiego).

⁵³ Np.: A. Kłodziński, *Bolesław/Bolko/I, książę na Opolu*, [w:] PSB, t. 2, 1936, s. 267–269; Z. Kozłowska-Budkowa, *Przyczynki do życiorysu Jana Muskaty*, [w:] *Ars historica. Prace z dzie-*

Zagadnieniem buntu z lat 1311–1312 interesował się także Jan Baszkiewicz, który w swej pracy *Polska czasów Łokietka* poświęcił temu zagadnieniu pięciostrońnicowy podrozdział⁵⁴. Przywołał w nim ustalenia E. Długopolskiego⁵⁵. Badacz, odwołując się do *Pieśni o wójcie krakowskim Albercie*⁵⁶, wskazywał na „zaostrenie konfliktów narodowościowych” w omawianym okresie⁵⁷. Dwustronicowy opis buntu znalazł się także we wcześniejszej pracy Jana Baszkiewicza, mianowicie w książce *Powstanie zjednoczonego państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w.*⁵⁸ Autor najwięcej uwagi poświęcił w niej celowi buntu, tj. „powrotowi do rządów królów czeskich w Polsce”⁵⁹. Z kolei Janusz Bieniak podawał w wątpliwość pogląd, jakoby Bolko przebywał w Krakowie w charakterze namiestnika króla czeskiego. Ponadto, zdaniem badacza, Władysław Łokietek odzyskał to miasto na mocy układu zawartego z władcą opolskim w czerwcu 1312 r.⁶⁰ Władysław Dziewulski, współautor monografii Opola wydanej w 1975 r., uważał zabiegi Bolesława o opanowanie Krakowa w 1312 r. za „samodzielne przedsięwzięcie” tego władcy⁶¹. Według Karola Maleczyńskiego, udział księcia opolskiego w buncie był wyrazem ambicji Bolka I i jego dążeń zjednoczeniowych, aczkolwiek przyznawał, że władca Opola nie miał wówczas podstaw do realizacji takich planów politycznych⁶². Bronisław Nowacki w swej pracy o *Czeskich roszczeniach do korony w Polsce* odniósł się do ewentualnego podejmowania przez buntowników zabiegów, mających zapewnić im pomoc króla czeskiego. Możliwość taką jednak podważał, co uzasadniał trudnościami politycznymi Jana Luksemburskiego na przełomie 1311 i 1312 r.⁶³ Zdaniem B. Nowackiego, akcja Bolka I opolskiego nie była inspirowana przez króla czeskiego.

Przełom w badaniach nad buntem wójta Alberta przyniosły lata 90. ubiegłego wieku. Jerzy Rajman zajął się w swych publikacjach pochodzeniem mieszczan

jów powszechnych i Polski, Poznań 1976, s. 445–453; J. Wyrozumski, *Muskata...*, s. 291–295; S.A. Sroka, *Bolesław I*, [w:] *Piastowie. Leksykon biograficzny*, red. S. Szczur i K. Ożóg, Kraków 1999, s. 726–728.

⁵⁴ J. Baszkiewicz, *Polska czasów Łokietka*, Warszawa 1968, s. 111–115.

⁵⁵ Tamże, s. 111. „Chociaż znamy dobrze rolę Bolka opolskiego, nie ulega wątpliwości, że śląski książę nie działał na własny rachunek, ale jako namiestnik czy starosta Jana Luksemburskiego. Tego ostatniego właśnie chcieli mieć za pana niemieccy mieszcianie, a Bolko opolski zgodził się wystąpić w roli jego reprezentanta”, tamże, s. 111–112.

⁵⁶ Tamże, s. 112–115.

⁵⁷ Tamże, s. 113 i n.

⁵⁸ J. Baszkiewicz, *Powstanie zjednoczonego państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w.*, Warszawa 1954, s. 354–355.

⁵⁹ Tamże, s. 355.

⁶⁰ J. Bieniak, *Zjednoczenie państwa polskiego*, [w:] *Polska dzielnicowa i zjednoczona: państwo, społeczeństwo, kultura*, red. A. Gieysztor, Warszawa 1972, s. 245.

⁶¹ W. Dziewulski, *Za Piastów opolskich*, [w:] *Opole. Monografia miasta*, red. W. Dziewulski i F. Hawranek, Opole 1975, s. 58.

⁶² K. Maleczyński, *Śląsk w epoce feudalnej*, [w:] *Historia Śląska*, t. I, cz. 1, oprac. W. Hołubowicz, K. Maleczyński, Wrocław 1960, s. 537, 542.

⁶³ B. Nowacki, *Czeskie roszczenia do korony w Polsce w latach 1290–1335*, Poznań 1987, s. 89 i n.

krakowskich występujących w źródłach interesującego nas okresu⁶⁴. Autor ustalił, że większość mieszczan, którzy przybyli do Krakowa już po lokacji tego miasta (tj. po 1257 r.) pochodziła z obszaru obecnego Górnego Śląska, bunt zaś „był wyrazem ich proczeskiej orientacji politycznej”⁶⁵. W 1992 r. ukazały się *Dzieje Krakowa*, autorstwa Jerzego Wyrozumskiego⁶⁶. Odwołując się do średniowiecznych źródeł traktujących o buncie, autor szczegółowo omówił jego chronologię. Stwierdził przy tym, że doszło do niego „nie później niż pod koniec lata 1311 r.”⁶⁷. Przybycie Bolesława do Krakowa datował na początek kwietnia 1312 r., ewentualnie – koniec marca tego samego roku⁶⁸. Wśród przyczyn buntu wskazał głównie na czynniki „natury politycznej”, jak również ekonomicznej, a dokładniej – handlowej oraz na „animozje narodowe” i „ciężenie niemieckiego patrycjatu do Czech”, a ponadto na obciążenia finansowe, wynikające z polityki zjednoczeniowej Władysława Łokietka⁶⁹. Badacz rozważył zagadnienie praw księcia Władysława do tronu krakowskiego, zaznaczając, że były one kwestionowane, co pozostawało w związku m.in. ze „sprawą Muskaty”⁷⁰. Przy tej okazji podniósł też kwestię praw Bolesława do tronu, których odmawiał temu władcy E. Długopolski, choć nie rozwinął tego zagadnienia. Zdaniem J. Wyrozumskiego, mieszczanie krakowscy starali się dokonać elekcji (tak jak w 1289 r. dokonali jej za czasów księcia Henryka IV Prawego) wbrew poglądom politycznym i decyzji możliwych oraz rycerstwa małopolskiego. Przywołali na tron krakowski własnego kandydata, którym był książę opolski. Rozważania badacza na temat buntu zakończyły się konstatacją zupełnie odmienną od wniosków E. Długopolskiego, mianowicie: „Nic natomiast nie wskazuje na to, jakoby myślano wówczas o przekazaniu tronu krakowskiego Luksemburczykowi”⁷¹. Jednocześnie J. Wyrozumski uznał za fakt podaną przez *Rocznik kapitulny krakowski* informację o uwięzieniu wójta Alberta przez Bolesława, potwierdzoną w *Pieśni o wójcie krakowskim Albercie* oraz u Jana Długosza. Wykluczył jednak możliwość wywiezienia przywódców buntu w celu ich ukarania, co stanowi w tych rozważaniach pewną sprzeczność⁷². Niewyjaśniona pozostała przy tym kwestia, dlaczego Bolko przybył do

⁶⁴ J. Rajman, *Z badań nad mieszczanami górnośląskimi w średniowiecznym Krakowie*, „Studia Śląskie” 1990, t. 48, s. 205–221 oraz tenże, *Kraków zespół osadniczy, proces lokacji, mieszczanie do roku 1333*, Kraków 2004, s. 212 i n.

⁶⁵ J. Rajman, *Z badań nad mieszczanami górnośląskimi...*, s. 209.

⁶⁶ J. Wyrozumski, *Dzieje Krakowa. Kraków do schyłku wieków średnich*, Kraków 1992, s. 199–211. W swym popularnym podręczniku J. Wyrozumski, *Historia Polski do roku 1505*, Warszawa 1984, s. 156, był jeszcze wyrazicielem tez E. Długopolskiego.

⁶⁷ J. Wyrozumski, *Dzieje Krakowa...*, s. 209.

⁶⁸ Tamże.

⁶⁹ Tamże, s. 209–210.

⁷⁰ Tamże, s. 210–211.

⁷¹ Tamże, s. 211.

⁷² Wspomniany badacz, posiłkując się rozważaniami Zofii Kozłowskiej-Budkowej, zane-gował tezę A. Kłodzińskiego o dwóch buntach wójta Alberta. Według J. Wyrozumskiego, był tylko jeden taki bunt: w latach 1311–1312, zaś w 1306 r. mieszczanie krakowscy „stawili opór” Władysławowi Łokietkowi i nie chcieli wydać mu miasta aż do śmierci Wacława III czeskiego, która zniweczyła sens dalszego przeciwstawiania się temu pierwszemu władcy. Szerzej: J. Wyrozumski, *Dzieje Krakowa...*, s. 205–206. Zob. także: Z. Kozłowska-Budkowa, *Przyczynki do życiorysu Jana Muskaty...*, s. 451–453. Na słabe punkty rozważań wyżej wspomnianych badaczy wskazali: Janusz Kurtyka oraz Andrzej Marzec. Pierwszy z badaczy uznał

Krakowa dopiero pod koniec buntu. Również w 1992 r. ukazała się praca Tomasza Nowakowskiego pt. *Małopolska elita władzy wobec rywalizacji o tron krakowski w latach 1288–1306*. Streszczenie zawartej w tej pracy hipotezy na temat datacji dokumentu kasztelana krakowskiego Żegoty (w sprawie fundacji szpitala św. Ducha w Sandomierzu) na rok 1302 należy uznać za przełomowe dla badań nad dziejami buntu wójta Alberta⁷³. Badacz dowiódł, że dyplom ten nie został wystawiony w 1312 r., co skutkuje zanegowaniem tezy o przybyciu Bolesława do Krakowa w tym właśnie roku w charakterze starosty z ramienia Jana Luksemburskiego. Jak skonstatował badacz: „datowanie dokumentu kasztelana Żegoty na 1302 r. pociąga za sobą konieczność rewizji opartej na tym dokumencie rekonstrukcji wydarzeń z lat 1311–1312”⁷⁴. Zdaniem T. Nowakowskiego, nie ulega wątpliwości, że buntownicy planowali przekazać tron krakowski królowi czeskiemu⁷⁵. Ten jednak ze względu na opozycję w Królestwie Czeskim oraz „niesprzyjającą sytuację międzynarodową” nie mógł udzielić wsparcia mieszczanom krakowskim. W konsekwencji wójt Albert i inni przywódcy buntu po kilku miesiącach bezskutecznego oczekiwania na pomoc zdecydowali się przywołać księcia Bolesława. Władca opolski przybył do Krakowa wiosną 1312 r. jako „pretendent do tronu krakowskiego”⁷⁶, kiedy jednak okazało się, że nie wygra z Władysławem Łokietkiem, zawarł z nim porozumienie i opuścił miasto. Układ obejmował – zdaniem badacza – zwrot kosztów wyprawy oraz zgodę na wywiezienie wójta Alberta przez władcę Opola.

Sławomir Gawlas uważa, że mieszczanie „wynajęli wczesną wiosną 1312 r. do pomocy księcia opolskiego Bolka”⁷⁷. Zdaniem badacza, „przedłużające się oblężenie spowodowało drożyznę żywności i utratę poparcia przez przywódców buntu. Wynajęty książę dochodził swoich należności i wydał miasto Łokietkowi”⁷⁸. Zaslugą S. Gawlasa jest zwrócenie uwagi na istotną rolę społecznych dążeń mieszczan w omawianych wydarzeniach, w tym chęć przejęcia przez nich sądownictwa, a ponadto – wskazanie na analogiczne konflikty w innych częściach ówczesnej Europy⁷⁹. Nie bez znaczenia jest również konstatacja, że wystąpienie miast małopolskich: Krakowa, Sandomierza i Wieliczki oraz opactw: miechowskiego, mogińskiego i jędrzejowskie-

bunt z 1306 r. za fakt w związku z przysięgą wierności uprzednio złożoną przez mieszczan krakowskich wobec lokalnego władcy. J. Kurtyka, *Tęczyńscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*, Kraków 1997, s. 136, przypis 13. Drugi z badaczy rozprawił się z dotychczasowymi ustaleniami, przywołując przy tym uwagę J. Wyrozumskiego, że: „określenie «bunt» może oznaczać w *Kronice katedralnej krakowskiej* fakt niewpuszczenia Łokietka do miasta wiosną 1306 r.”. A. Marzec, *Urzednicy małopolscy w otoczeniu Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego (1305–1370)*, Kraków 2006, s. 23–24, przypis 22 (tam dalsze, szczegółowe rozważania oraz literatura).

⁷³ Zob. T. Nowakowski, *Małopolska elita władzy wobec rywalizacji o tron krakowski w latach 1288–1306*, Bydgoszcz 1992, s. 65–70. DŁb 3, s. 51 oraz KMP, 2, nr 520.

⁷⁴ T. Nowakowski, *Małopolska elita władzy...*, s. 68. Także Tomasz Jurek wskazywał na potrzebę rewizji głównych tez E. Długopolskiego. T. Jurek, *Dziedzic Królestwa Polskiego książę głogowski Henryk (1274–1309)*, Kraków 2006, s. 217, przypis 64.

⁷⁵ T. Nowakowski, *Małopolska elita władzy...*, s. 68.

⁷⁶ Tamże, s. 68.

⁷⁷ S. Gawlas, *O kształt zjednoczonego Królestwa. Niemieckie władztwo terytorialne a geneza społeczno-ustrojowej odrębności Polski*, Warszawa 1996, s. 94.

⁷⁸ Tamże.

⁷⁹ Tamże, s. 93, 94.

go, w konsekwencji „przyniosło rycerstwu dzielnicy dominującą pozycję w układzie sił społecznych”⁸⁰. Podkreślmy też, że w ostatnich latach historyk Andrzej Marzec podjął trud odtworzenia roli małopolskiego rycerstwa w walce o Kraków z lat 1311–1312⁸¹. Z kolei Janusz Kurtyka wskazywał na „tło narodościowe” buntu wójta Alberta⁸². Zagadnieniem tego buntu zajmował się też w ostatnich latach Jacek Elminowski w swej pracy o *Stosunkach politycznych między Piastami a Luksemburgami i Wittelsbachami*⁸³. Wskazywał w niej na rzekome kontakty Jana Luksemburskiego w 1311 r. z księciem opolskim Bolesławem I, co jednak było rezultatem pomyłki, wynikającej z utożsamiania przez autora władcy opolskiego z księciem wrocławskim (a następnie legnicko-brzeskim) o tym samym imieniu⁸⁴. J. Elminowski analizował bunt wójta Alberta z perspektywy księcia Władysława Łokietka, wskazywał przy tym na uzyskaną przez tego władcę pomoc w postaci węgierskich posiłków zbrojnych i zagrożenie, wynikające z możliwości uzyskania wsparcia z zewnątrz także przez buntowników⁸⁵.

W 2004 r. ukazał się artykuł Wojciecha Iwańczaka pt. *Jan Luksemburski a Polska*, w którym w kilku zdaniach przywołane zostały ustalenia E. Długopolskiego z zastrzeżeniem, że „ta konstrukcja interpretacyjna została ostatnio zakwestionowana, ponieważ w świetle dostępnych źródeł trudno wykazać bezpośredni związek (ewentualnie inspirację) Jana Luksemburskiego z buntem wójta Alberta”⁸⁶. W. Iwańczak nie wyklucza jednak, że bunt mógł być „sygnałem zachęcającym władcę czeskiego do podjęcia interwencji”⁸⁷. Na fali niesłabnącego zainteresowania historyków problematyką zjednoczeniową oraz popularności biografii różnych postaci historycznych powstały nowe prace na temat książąt piastowskich oraz reedycje starszych wydań, np. autorstwa E. Długopolskiego – o Władysławie Łokietku⁸⁸. W 2012 r. została obroniona rozprawa doktorska będąca biografią Bolesława I opolskiego⁸⁹. Maciej Maciejowski, badający w jednej z najnowszych prac pt. *Orien-*

⁸⁰ Tamże, s. 94.

⁸¹ A. Marzec, *Urzednicy małopolscy w otoczeniu Władysława Łokietka...*, s. 34 i n.

⁸² J. Kurtyka, *Odnowione Królestwo...*, s. 16. Podobnie pisał już wcześniej m.in. Henryk Samsonowicz, *Łokietkowe czasy...*, s. 30, podnosząc kwestię „nastrojów antyniemieckich” w czasie buntu i ukazując przy tym ich dłuższą metrykę.

⁸³ J. Elminowski, *Stosunki polityczne między Piastami a Luksemburgami i Wittelsbachami w pierwszej połowie XIV wieku*, Toruń 2003, s. 42–48.

⁸⁴ Tamże, s. 43. Również na karb pomyłki należy złożyć uznawanie Bolesława I opolskiego za zięcia Waclawa II, tym był bowiem wspomniany już władca wrocławski, Bolesław III Rozrutny. Tamże, s. 45.

⁸⁵ Tamże, s. 47.

⁸⁶ W. Iwańczak, *Jan Luksemburski...*, s. 15.

⁸⁷ Tamże, s. 16.

⁸⁸ M.in.: E. Długopolski, *Władysław Łokietek na tle swoich czasów*, Wrocław 1951; J. Centkowski, *Niezłomny władca*, Warszawa 1977; T.M. Nowak, *Władysław Łokietek – polityk i dowódca*, Warszawa 1978; P. Wiszewski, *Władysław Łokietek i jego czasy*, Wrocław 2002; A. Zieliński, *Władysław Łokietek – niezłomny czy nikczemny?* Warszawa 2010.

⁸⁹ A. Grabowska, „Książę opolski Bolesław I (ok. 1254/56–1313)”, praca doktorska napisana pod kierunkiem Prof. A. Pobróg-Lenartowicz, Wydział Historyczno-Pedagogiczny Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2012.

tacje polityczne biskupów metropolii gnieźnieńskiej zajął się postawą „Jana Muskaty w stosunku do buntu”, którą uznał „za wyczekującą”, choć zaznacza, iż sympatie biskupa krakowskiego z pewnością pozostawały po stronie zbuntowanych mieszczan, co wynikało m.in. „z dotychczasowej proczeskiej orientacji politycznej tego biskupa, jak i jego pochodzenia społecznego”⁹⁰. Z kolei Tomasz Pietras, autor biografii Jana Muskaty, zweryfikował funkcjonujący w literaturze przedmiotu – od czasów rozprawy W. Abrahama pt. *Sprawa Muskaty* – pogląd o znaczącej roli wspomnianego hierarchy kościelnego podczas buntu⁹¹. Badacz sugeruje jednak, że biskup krakowski mógł pomóc przywódcom buntu w nawiązaniu kontaktów z władcą Opola⁹².

Ostatnio historyk Marek Barański przywołał pogląd o występowaniu Bolka I w Krakowie w roli starosty króla czeskiego⁹³. Z kolei Antoni Barciak przypomniał, że opinia o czeskiej inspiracji buntu wójta Alberta została uprzednio obalona przez B. Nowackiego⁹⁴.

Udziałem Bolesława w buncie zainteresował się także Jerzy Horwat, autor dziejów księstwa opolskiego, w których starał się przedstawić to zagadnienie w świetle wyrażanych w literaturze naukowej sprzecznych poglądów⁹⁵. W reedycji *Historii Śląska* pióra Waława Korty czytamy, że książe opolski „pozostał do końca nieprzejednanym wrogiem Łokietka i przeciwnikiem jego zjednoczeniowych dążeń”⁹⁶. W 2006 r. ukazał się artykuł Anny Pobóg-Lenartowicz pt. *Plany koronacyjne Bolka I opolskiego*, w którym zostały szeroko omówione genealogiczne oraz polityczne podstawy prentensji tego władcy do tronu krakowskiego, ale także korony królewskiej⁹⁷. Badaczka uważa udział Bolesława w buncie za próbę realizacji jego własnych ambitnych, wieloletnich planów politycznych i dążeń⁹⁸.

Marcin Starzyński w swej pracy na temat krakowskiej rady miejskiej podjął się wyjaśnienia przyczyn wyboru księcia opolskiego przez mieszczan krakowskich. Zdaniem badacza, zadecydowały o tym „jego bliskie związki z Przemyślidami, czy wcześniej Henrykiem Probussem, a przede wszystkim wroga postawa wobec Władysława Łokietka”⁹⁹.

⁹⁰ M. Maciejowski, *Orientacje polityczne biskupów metropolii gnieźnieńskiej 1283–1320*, Kraków 2007, s. 295.

⁹¹ T. Pietras, „Krwawy wilk z pastorałem”..., s. 109.

⁹² Tamże.

⁹³ M. Barański, *Księżęta i społeczeństwo wobec zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV wieku*, [w:] *Polska około roku 1300: państwo, społeczeństwo, kultura*, red. W. Fałkowski, Warszawa 2003, s. 48.

⁹⁴ A. Barciak, *Polityka czeska wobec ziem polskich za panowania ostatnich Przemyślidów i Jana Luksemburskiego*, [w:] *Polska około roku 1300...*, s. 245.

⁹⁵ Zob.: J. Horwat, *Księstwo opolskie i jego podziały do 1532 r. Księżęta – miasta – Kościół – urzędy – własność prywatna*, Rzeszów 2002, s. 57–58.

⁹⁶ W. Korta, *Historia Śląska do 1763 roku*, Warszawa 2003 (reedycja), s. 94.

⁹⁷ A. Pobóg-Lenartowicz, *Plany koronacyjne Bolka I opolskiego*, [w:] *Jak powstało Opole? Miasto i jego księżęta*, red. A. Pobóg-Lenartowicz, Opole 2006, s. 181–189.

⁹⁸ Taż, *Pod panowaniem Piastów (ok. 985–1532)*, [w:] *Opole. Dzieje i tradycja*, red. B. Linek, K. Tarka, U. Zajączkowska, Opole 2011, s. 36.

⁹⁹ M. Starzyński, *Krakowska rada miejska...*, s. 52, przypis 152, uważa, że do wydania miasta temu ostatniemu władcy przez Bolka I opolskiego decydująco przyczyniła się

Na zakończenie musimy podkreślić, że tak duża liczba publikacji, w których historycy wypowiadali się na temat buntu wójta Alberta, nie oznacza, że zagadnienie to zostało już wyczerpująco opracowane. W pracach powstałych przed XX wiekiem, badacze dziejów polskich bazowali głównie na Janie Długoszu, zaś po pojawieniu się rozprawy E. Długopolskiego o buncie przez kilkadziesiąt lat jego tezy nie były kwestionowane, jedynie sporadycznie podawano je w wątpliwość. Postulat T. Nowakowskiego dotyczący potrzeby rewizji oceny roli Bolka I opolskiego w buncie wciąż pozostaje aktualny. Badacze zajmujący się tą tematyką nie podjęli jeszcze próby ustalenia szczegółów udziału władcy opolskiego w wydarzeniach z lat 1311–1312; przyjęli jedynie hipotezę o dacie dokumentu Żegoty i rządów Bolesława w Małopolsce na 1302 r.¹⁰⁰ Dotychczas w literaturze przedmiotu nie wyjaśniono kilku istotnych kwestii, m.in. dlaczego brutalne represje, które dotknęły wielu uczestników buntu, w ogóle nie objęły Bolesława I opolskiego. Nie podejmowano też zagadnienia ewentualnego poparcia ze strony książąt piastowskich dla planów politycznych władcy Opola w 1312 r. Nie zostało też ustalone, czy książę opolski w czasie, gdy wyruszał na Kraków, posiadał poparcie swoich krewnych, w tym siostrzeńców, przez których ziemie wiodła najkrótsza trasa przemarszu wojsk opolskich na Kraków. Miejmy nadzieję, że refleksja nad ustaleniami historyków i podniesione tutaj uwagi przyczynią się do kompleksowego opracowania wydarzeń w Małopolsce z lat 1311–1312 i skłonią do dostatecznego wyjaśnienia wciąż czekających na to różnych aspektów buntu.

„kasata przywilejów” Krakowa, dokonana przez Władysława Łokietka wiosną 1312 r., tamże, s. 52.

¹⁰⁰ J. Kurtyka, *Elita małopolska XIII i XIV w. – przerwa czy kontynuacja (na przykładzie Toporów potomstwo Żegoty wojewody i kasztelana krakowskiego)*, [w:] *Genealogia. Polska elita polityczna w wiekach średnich na tle porównawczym*, red. J. Wroniszewski, Toruń 1993, s. 47; T. Pietras, „Krwawy wilk z pastorałem...”, s. 106; M. Starnawska, *Między Jerozolimą a Łukowem. Zakony krzyżowe na ziemiach polskich w średniowieczu*, Warszawa 1999, s. 241, datuje ów dokument na „około 1302 r.”. Datowanie dokumentu kasztelana Żegoty na 1302 r. uznała też m.in. B. Wyrozumska, *Kancelaria miasta Krakowa w średniowieczu*, Kraków 1995, s. 5, choć zaznaczyła, że „data ta jest emendowana”.